

Meurman-suvun vaiheista

Hyvät sukulaiset, arvoisa pääesitelmöitsijämme !

Sukuseuramme sääntöjen mukaan se pyrkii toteuttamaan tarkoitustaan keräämällä, välittämällä ja arkistoimalla sukua koskevaa tietoa ja auttamalla suvun jäseniä selvittämään suvun vaiheita. Koska suku koostuu sen yksittäisistä jäsenistä niin kysymys on näin ollen heidän vaiheittensa selvittämisestä. Seuran säännöissä ei rajata kohteeksi yksinomaan Agathon Meurmanin jälkeläisiä vaan niissä puhutaan suvun jäsenistä.

Aika ajoin on eri yhteyksissä noussut esiin kysymys Meurman-suvun alkuperästä ja vaiheista. Asiasta on esitetty kaksi näkemystä, nk. vanhempi ja nk. uudempi näkemys. Pyrin tässä esitelmässäni käsittelemään sitä, mistä asiassa oikein on kysymys ja miten näkemykset eroavat toisistaan, kumpi on oikea vai onko kumpikaan vai ovatko molemmat osittain ?

I Vanhempi näkemys pääpiirteittäin

Paavo Virkkunen (senior) edustaa vanhempaa näkemystä vuonna 1935 painetussa Agathon Meurmanin elämäkerran I-osassa. (Kaksi muuta osaa on painettu vuosina 1938 ja 1957). Tämän vanhemman näkemyksen mukaan suvun vanhin tunnettu esi-isä on raatimies Johan Muerman, joka asui Hasewinkelin kaupungissa Westfalenissa 1500-luvun viimeisinä vuosikymmeninä ja eli vielä 1600-luvun alussa. Suvun esiäiti on hänen puolisonsa Anna Kramers, Hasewinkelin pormestarin tytär.

Heidän poikansa, silkkikauppiaina tunnettu Henrik Muerman, 1584 - 1651, oli naimisissa Maria Andersintytär Larssonin kanssa, 1598 - 1653. Maria Andersintyttären isä Anders Larson mainitaan Juhana III:n jonkinlaisena hovihankkijana. Kirjassa on valokuva Henrikin ja Marian muotokuvista, jotka on maalannut Kristiina kuningattaren hovimaalaja, hollantilainen taiteilija David Beck, 1621 - 1656. Lähteistä ei ilmene ovatko alkuperäiset maalaukset tallella ja jos niin missä. Todennäköiseltä tuntuisi, että ne olisivat Tukholmassa. Niistä on olemassa kopioita ainakin Otto-Henrikin perheessä Turussa, ylläkäri Leo Meurmanilla Ruotsissa ja Tampereen taidemuseossa, jossa näin ne kymmenkunta vuotta sitten. Palaan asiaan jäljempänä tarkemmin.

Kuvista näkyy mm., että Henrik Muermanilla on kapeahkot kasvot ja tarkkaavainen katse. Myös hänen puolisolllaan on valpas katse silmissään ja lisäksi pyöreähköt kasvojen muodot sekä korkeahkot poskipäät. Paavo Virkkunen kirjoittaa, että "jälkimaailma ihmetellen toteaa kasvojenpiirteissä ilmeistä yhdenäköisyyttä Henrik Muermanin ja Agathon Meurmanin perheen eräiden jäsenten välillä". Itse kukin voi pohtia asiaa omalta kohdaltaan lähemmin.

Mitä ulkonäön periytymiseen tulee niin Åke Liedberg, joka on Agathonin Otto-veljen jälkeläinen muistaakseni viidennessä polvessa, kertoi Suomessa käydessään hämmästyneensä kovin sitä, että Marjatta Tyrkkö oli aivan ilmetysti hänen äitinsä näköinen ja että hänen veljensä taas on aivan Markku Meurmanin näköinen. Minulla on valokuva, jossa Åke ja Markku seisovat vierekkäin ja minusta heidän ulkonäkönsä muistuttaa hyvin paljon toisiaan. Kysymys on siis noin viidennen polven sukulaisista. Jos ulkonäkö periytyy viisi niin miksei yhtä hyvin kymmenen sukupolvea? Olisikin hauskaa jossakin yhteydessä kuulla niitten suvun jäsenten näkemyksiä asiasta, jotka ovat nauttineet perinnöllisyystieteellisistä opinnoista.

Ennenkuin jatkan pitemmälle niin ehkä tässä kohdassa on paikallaan mainita Paavo Virkkusen käyttämistä lähteistä, koska ne näyttävät keskeistä osaa suvun vaiheita tutkittaessa. Niistä ilmenee, että hän tukeutuu lähinnä teoksiin Gabriel Anrep, Svenska adelns ättartaflor, Tukholma 1861, F. U. Wrangel - O. Bergström, Svenska adelns ättartaflor I, Tukholma 1897, Svenska ättartal för år 1898, Tukholma 1898, G. Elgenstierna, Den introducerade svenska adelns ättartaflor, Tukholma 1930. Kun näitä lähde teoksia tutkii tarkemmin niin niistä, lähinnä Elgenstiernan kirjan esipuheesta ilmenee, että "Tukholman ritarihuoneen sukututkimukset nykyisessä muodossaan ovat peräisin 1700-luvun kahdelta viimeiseltä vuosikymmeneltä". Lisäksi siitä saa sen käsityksen, että ensimmäisenä nämä tutkimukset on saattanut kirjan muotoon aikaisemmin mainittu Gabriel Anrep, joka on koonnut ne vuosina 1858 - 1864. Olen käynyt läpi muut lähde teokset paitsi teoksen, jonka nimi on "Den ointroducerade Svenska Adeln ättartaflor", kirjoittajina Schlegel ja Klingspor-nimiset henkilöt. Teoksen painatusvuotta ei mainita lähteissä, joten jää epäselväksi olisiko se painettu ennen Anrepin kirjaa mutta tuskinpa sen sisältö poikkeaisi olennaisesti tästä. Sama koskee Paavo Virkkusen mainitsemaa lähdetä Svenska ättartal för år 1898, josta puuttuu tekijän nimi. Myöskään Örnhjelm-nimisen tutkijan sukutaulut eivät ole olleet käytettävissäni toistaiseksi.

Tällä haluan kiinnittää huomiota eräisiin perustavaa laatua oleviin lähdekysymyksiin. Käytettävissäni on ollut vähän laskutavasta riippuen vajaa kymmenkunta alan keskeisintä lähde teosta, joista viidessä tai kuudessa on edustettuna vanhempi näkemys ja kolmessa tai neljässä uudempi. Näillä lukumäärillä sinänsä tuskin on mitään todistusarvoa kumpaankaan suuntaan. Edelleen vaikuttaa mahdolliselta, jopa luultavalta, että kummankin näkemyksen kannattajat siteeraavat samaa näkemystä edustavia edeltäjiään ilman omaa tutkimuspanosta ainakaan vanhemmilta osin ja ikäänkuin rakentavat vanhan kerrostuman päälle, jolloin tuo kerrostuma toistuu kirjasta toiseen mahdollisine virheineen. Kolmas seikka, johon on syytä kiinnittää huomiota, on se, että ymmärtääkseni kaikkia näitä kirjoja on pidettävä vain toisen käden lähteinä ja ensikäden lähteitten etsiminen ja tutkiminen olisi ratkaisevan tärkeätä tutkimuksen etenemisen kannalta. Neljäs seikka on se, että kun esimerkiksi Anrep edustaa vanhempaa näkemystä niin on aivan selvää, että hän ei ole voinut keksiä sitä omasta päästään vaan että hänellä on ollut pakko olla käytettävissään lähteitä, joihin hän kantansa perustaa. Tässä tullaan siihen ongelmaan, että nämä lähteet ilmaistaan joko suhteellisen yleisluontoisesti tyyliin "ur riksarkivets samlingar, riksregistraturet, militära

meritförteckningar och meritlistor samt flottans meritlistor, lönelikvidationer, militiekontorets aflöningslistor, amiralitetets huvudböcker, regementschefernas skrivelser" jne. tai sitten niin, että lähdettä ei välttämättä mainita lainkaan.

Mutta palatkaamme takaisin Paavo Virkkusen kirjaan. Sen mukaan Henrikillä ja Maria Andersintyttäreellä oli poika nimeltään Johan, joka oli syntynyt v. 1617 ja palveli isänsä liikkeessä kauppamatkustajana Amsterdamissa. Myöhemmin hän siirtyi tullinhoitajaksi Kristianstadin kaupunkiin Skånessa, jossa hän kuoli v. 1673. Hänellä oli useita lapsia, joista poikia ainakin Johan, joka sittemmin aateloitiin nimellä von Meurman, Berend sekä Anders, joka kyseisen vanhemman näkemyksen mukaan on esi-isämme, Agathonin isoisän isoisä.

Ennenkuin jatkan pitemmälle niin tässä kohden aletaan lähestyä ongelma- aluetta. Nimittäin vanhemman näkemyksen mukaan kaikki nämä kolme veljestä muuttivat sotilaina Suomeen ymmärtääkseni 1600-luvun loppuvuosikymmeninä ja on todennäköistä, että näin tapahtuikin. Vanhempaa näkemystä edustavissa toisen käden lähteissä heistä mainitaan ja tiedetään yhtä ja toista mutta meidän kannaltamme on kiinnostavinta, oliko juuri kapteeni Anders Meurman, 1662 - 1746 meidän esi-isämme. Näin asia esitetään ao. lähteissä siinä yhteydessä kun todetaan hänen olleen avioliitossa Anna Margaretha Lilliebrunnin, 1686 - 1755, kanssa. Lilliebrunnin suku oli aateloitu Ruotsissa v. 1641 ja merkitty Suomen ritarihuoneella lakanneeksi v. 1868. Se lienee riidatonta, että mainittu Anna Margareta Lilliebrunn on esi-äitimme mutta hänen aviomiehensä henkilöllisyydestä ja nimestä esiintyy kahdenlaista tietoa, jota siis edustavat mainitut vanhempi ja uudempi näkemys.

Lyhyesti sanottuna sellaista ensikäden lähdettä en ole nähnyt, josta ilmenisi, että kyseiset veljekset Johan, Anders ja Berend ylimalkaan olisivat muuttaneet Suomeen mutta koska mm. Anrep ja Elgenstierna näin sanovat niin kai he ovat tämän tiedon saaneet jostakin alkuperäislähteistä, mahdollisesti Tukholman ritarihuoneella tai vastaavassa paikassa olevista.

II Uudempi näkemys pääpiirteittäin

Tämän nk. uudemman näkemyksen mukaista kantaa edustaa ensiksikin rouva Jully Ramsay, joka oli aikanaan arvostettu sukututkija 1900-luvun alkupuolella. Hän on julkaissut vv. 1909 - 1916 4-osaisen teossarjan, jonka "Frälsesläkter i Finland intill stora ofreden"-nimisessä osassa mainitsee ensimmäisen kerran, että Anna Margaretan puoliso oli luutnantti Jean Meurman. Lähdemerkinnöistä päätelleen tieto olisi saatu Janakkalan kirkonkirjoista. Erikoista asiassa on se, että muina lähteinään hän viittaa Anrepiin ja Wasastjernaan, jotka edustavat vanhempaa näkemystä !

Seuraavaksi vastaava tieto esiintyy Tor Carpelanin teoksessa "Ättartavlor för de på Finlands riddarhus inskrivna efter 1809 adlade, naturaliserade eller adopterade ätterna" vuodelta 1942. Carpelan oli Helsingin ritarihuoneen genealogi, joka kuoli 1960-luvun alussa noin 90-vuotiaana ja hänen tietonsa ovat ammattiipiireissä yleensä osoittautuneet paikkansa pitäviksi ja luotettaviksi, näin sanottiin minulle käydessäni Ritarihuoneella noin vuosi

sitten. Jotakin outoa Carpelaninkin kannassa kuitenkin on, nimittäin ensinnäkin hän mainitsee, että Anna Margareta oli naimisissa Johan eikä Jean Meurmanin kanssa mutta sitten alaviitteessä toteaa, että Johania kutsutaan Janakkalan kirkonkirjoissa Jeaniksi. Mistä hän ylimalkaan on saanut tuon Johanin nimen, se on arvoitus, sitä ei ilmene hänen lähteistään. Ja hän jatkaa edelleen, että Johan on "av samma släkt som adl. ätten von Meurman", joka taas sattuu polveutumaan mm. tullinhoitajasta eli edustaa vanhempaa näkemystä. Carpelan mainitsee myös hänen syntyneen "i Åbo 1679". Mistä hän tällaisen tiedon on saanut, sitä ei käy ilmi hänen lähdemaininnoistaan. Ovatko nämä Carpelanin omia tutkimustuloksia vai sitaatteja muualta? Jos tieto hänen tutkimustulostensa luotettavuudesta yleensä pitää paikkansa, mitä en rohkene epäillä ja jos kannanotto otetaan sellaisenaan niin silloinhan se tarkoittaisi, että Jean Meurman on samaa sukua kuin mm. tullinhoitaja eli polveutuisi vanhan näkemyksen mukaisesti Hasewinkelistä Westfalenista! Olisi kiinnostavaa tietää, onko Carpelan todella itse tullut tähän tulokseen vai olisiko hän vain epähuomiossa sanonut näin. Henkilökohtaisesti minusta tuntuisi, että hänen kantansa voisi loppujen lopuksi todella olla kaikkein lähinnä totuutta eli että suku polveutuisi kuten äsken totesin mutta jotakin toistaiseksi selvittämätöntä reittiä. Tämän mukaisesti Carpelanin kanta olisi yhdistelmä vanhaa ja uutta näkemystä, joka kuitenkin pohjimmiltaan edustaisi vanhaa näkemystä.

Kolmas, joka on edustanut uudempaa näkemystä, on ollut professori Yrjö Blomstedt vuoden 1950 Genoksessa julkaistussa artikkelissaan.

Artikkeli on nelisivuinen ja hän aloittaa sen referoimalla lyhyesti Paavo Virkkusen esittämää vanhempaa näkemystä, minkä jälkeen hän teillaa sen melko reippain sanakääntein ja esittää sen jälkeen oman kantansa, joka siis edustaa uudempaa näkemystä. Artikkelinsa loppuksi, sen yhteenveto-osassa hän kuitenkin pariinkin otteeseen puhuu hypoteesistaan eli olettamuksestaan, mikä siis merkitsee sitä, että hän ei itsekään pidä esitystään aivan varmana. Ja eräitä kritiikille alltiita kohtia siinä mielestäni onkin, joista kohta lisää.

Ensimmäinen niistä on se, että hänen ilmoittamansa ja käyttämänsä lähteet ovat po. toisen käden lähteitä, lähinnä Adam Lewenhauptin "Karl XII:s officerare" ja sen lähteet ilmaistaan tarkkuudella "ur riksarkivets samlingar". Itse olisin toivonut vähän tarkempaa yksilöintiä. Eipä silti, voi hyvinkin olla, että jatkossa pitää perehtyä Tukholman valtionarkiston kokoelmiin, joista ehkä löytyisi tietoja myös silkkikauppiaan lapsista ja heidän, lähinnä Andersin, Suomeen muutosta.

Blomstedt on ilmeisesti turkulaisia kirkonkirjoja tutkimalla löytänyt tiedon, että Turussa kuten hän asian ilmaisee "eli juuri 1670-luvun lopulla eräs nähtävästi balttilaissyntyinen kultaseppä Hugo Mörman, joka suuremmitta vaikeuksitta sopisi kapteenimme isäksi. Hänellä oli tosiaan Johan-niminen poika, mikä mm. ilmenee siitä, että Turun akatemian kirjoihin merkittiin rehtorikaudella 1693-94 eräs Johannes Hugonis Mörman, jonka vaiheet ovat olleet tuntemattomat. Ylioppilaaksitulovuodesta päätellen tämä Johan Mörman on syntynyt juuri 1670-luvulla. Näin ollen hypoteesi tästä polveutumisesta on ainakin jossakin määrin tuettavissa tosiseikoilla." jne.

Tähän on syytä ensinnäkin huomauttaa, että kyseisen henkilön etunimi ei ollut Jean, joka, kuten jäljempänä tulen esittämään, esiintyy Janakkalan kirkonkirjoissa, vaan Johannes tai Johan. Toiseksi Blomstedt ei esitä dokumenttia, josta ilmenisi millään tavalla, että juuri tämä turkulainen Johannes Mörman olisi milloinkaan muuttanut Janakkalaan tai edes ollut sotilasuralla. Tosin Lewenhaupt mainitsee, että Johannes, ei siis Jean, Meurman, joka on syntynyt Turussa 1679, on toiminut sotilaana eri puolilla maata ja ylennyt kapteeniksi mutta hänenkään kohdallaan ei ole pienintäkään mainintaa siitä, että hänellä olisi ollut mitään tekemistä Janakkalan kanssa. Eli lyhyesti sanoen Blomstedt ei mielestäni dokumentoi mitenkään sitä, että Anna Margareta Lilliebrunnin mies Jean Meurman ja turkulainen Johannes Mörman olisivat yksi ja sama henkilö. Ainoa tähän suuntaan viittaava maininta on Janakkalan kirkon kassakirjoissa oleva merkintä, että Kapteeni John. Mörman on kuollut 1746. Kuka hän sitten oli jos Anna Margaretan mies kerran oli Jean ?

Mainitsin aikaisemmin, että Yrjö Blomstedt on julkaissut po. artikkelinsa Genoksessa vuodelta 1950. Mutta hän on palannut asiaan melko pian uuden artikkelin muodossa, joka niin ikään on julkaistu Genoksessa vuotta myöhemmin eli 1951 otsikolla Meurman. Hän aloittaa esipuheensa näin: "Suomalaisen Meurman-suvun kantaisä oli - kuten tämän selvityksen laatija on tutkimuksessaan "Meurman-suvun alkuperä ja varhaispolvet", Genos 1950, osoittanut - kultaseppä Hugo Mörman eikä suvulla liene mitään yhteyttä tunnettuun ruotsinmaalaiseen Meurman-sukuun jne." Ääni kellossa on jo sen verran muuttunut, että enää hän ei puhu hypoteesista vaan pitää asiaa selvitettyinä tuomatta uudessa artikkelissaan esille mitään uutta aiempaan verrattuna. Hänen ansiokseen on luettava se, että hän on ylipäättänsä kiinnittänyt huomiota vanhemman näkemyksen sisältämiin ongelmiin.

Otto-Henrik on kiinnittänyt huomiota siihen, että jos Anna Margareta olisi ollut avioliitossa Anders Meurmanin kanssa niin tämä olisi avioituessaan ollut 49-vuotias ja poikansa Anders Johanin syntyessä 62-vuotias.

Pienenä yhteenvetona voinee todeta, että Ruotsissa vaikuttanut Meurman-suku polveutunee riidattomasti silkkikauppiaasta ja että ainakin pari tuon suvun jäsentä aateloitiin, nimittäin ensinnäkin 1.3.1689 Andersin veli Johan, joka vaikutti mm. Kajaanin linnan päällikkönä ison vihan aikana v. 1714 ja toiseksi tullinhoitaja Johanin Henrik-veljen poika Peter Meurman, joka aateloitiin 15.9.1686 nimellä Mannerstedt. Hänen samannimisiä jälkeläisiään lienee edelleenkin elossa Ruotsissa, siis Mannerstedteja. Edelleen on lähtökohtaisesti uskottavaa, että veljekset Johan, Anders ja Berend muuttivat sotilaina Suomeen mutta toistaiseksi ei liene vakavissaan edes etsitty dokumenttia, mistä ilmenisi Andersin myöhemmät vaiheet Suomessa. Sen sijaan esimerkiksi hänen veljestään Johanista on kirjoitettu pieni artikkeli niin ikään Genoksessa vuodelta 1950 nimimerkillä N. K. G. ja siinä sanotaan Elgenstiernan kirjaan viitaten ja mm. Joroisten kirkonkirjojen ja eräitten muitten dokumenttien perusteella, että hänellä oli kahdessa avioliitossa 12 lasta, joista ao. artikkelissa mainitaan lähinnä vain hänen kolmesta tyttärestään ja heidän avioliitoistaan. Lopuksi todetaan vain, että Johan von Meurmanin toinen

puoliso peri Kerisalon säteritilan Joroisissa, missä Johan asui vuoteen 1736 asti kunnes tila myytiin eteenpäin.

Toisaalta lienee selvää, että Turussa todella on asunut ja elänyt Mörman-niminen suku, johon on kuulunut mm. mainittu kultaseppä mutta kuten sanottu, puuttuvaa rengasta eli dokumenttia ei toistaiseksi ole esitetty siitä, että ao. suvulla olisi jotain tekemistä Agathon Meurmanin suvun kanssa. Jos joku on asiasta eri mieltä, toivon, että hän esittää minulle tuon dokumentin ensi tilassa. Toisaalta voidaan sanoa, että myös se dokumentti puuttuu toistaiseksi, josta näkyisi Anders Meurmanin ja Jean Meurmanin keskinäinen sukulaisuus.

Sitten muutama sana Jean Meurmanista. Tero (Tulenheimo) on löytänyt Kansallisarkiston mikrofilmeiltä vihittyjen luettelosta 11.6.1711 merkinnän, jonka mukaan lieutenant Jean Meurman on vihitty avioliittoon Anna Margareta Lilliebrunnin kanssa. Edelleen ilmenee, että heidän poikansa Anders Johan on syntynyt 16.7.1724 ja toinen poika Otto Reinhold 13.12.1725.

Eräs asia, joka silloin tällöin on noussut mieleeni, on kysymys etunimien toistuvuudesta vanhaa näkemystä edustavassa suvussa. En ole tavannut vielä yhtään uuden näkemyksen sisältämää Hugo Meurmania mutta sen sijaan vanhan näkemyksen mukaisessa suvussa tietyt etunimet toistuvat usein. Esimerkiksi tullinhoitaja Johan Muermanin Henric-nimisellä veljellä oli poika Peter Meurman, aateloituna Mannerstedt ja hänellä poika Otto Henrik, s. 2.9.1699 ja k. 9.9.1699. Otto-nimi toistuu myös myöhemmissä sukupolvissa. Olisi helppo olettaa, että jos Anna Margaretan mies olisi ollut Anders, että he olisivat antaneet pojalleen myös isänsä nimen Anders vaikka hänen toinen nimensä olikin Johan.

Ja kun Meurman-suvun alkuperää nyt käsittelen niin en voi sivuuttaa sitäkään, että Turussa on todistettavasti elänyt ja asunut 1700-luvun alkuvuosikymmeninä Meurman-niminen perhe mutta kukaan ei toistaiseksi ei tietääkseni ole edes yrittänyt tutkia sen mahdollista yhteyttä Agathon Meurmanin sukuun.

Ensimmäisen kerran kiinnitin huomiota tähän turkulaiseen Meurman-sukuun Helsingin Sanomissa 24.12.1976 olleessa professori Jorma Pohjanpalon artikkelissa "Suomalainen Etelämerta tutkimassa" eikä kysymyksessä liene Hugo Mörmanin perhe, koska ensin mainittu kirjoitti sukunimensä eu:lla kun Hugo kirjoitti ö:llä. Siinä kerrotaan turkulaissyntyisestä tutkimusmatkailijasta Herman Spöring nuoremasta, joka osallistui kapteeni James Cookin tutkimusmatkalle, jolla tämä löysi Australian 29.4.1770. Hänen vanhempansa olivat saman niminen isä ja äiti Hedvig Ulrika, os. Meurman. Isä toimi lääketieteen professorina Turun akatemiassa vv. 1728 - 1747. Hedvig oli syntynyt 1711 ja kuoli 30.6.1754. Hedvigin sisar Saara oli avioliitossa professori Hasselbomin kanssa ja Anna-sisar erään muistaakseni teologian professorin kanssa. Nähtävästi saman professori Hasselbomin nimi esiintyy myös Turun hovioikeuden matrikkeleissa. Genoksessa vuodelta 1941

silloinen fil.maist., myöhemmin fil.tri. Heikki Impivaara on kirjoittanut lyhyen artikkelin Hedvig Ulrika Meurmanista ja minitsee siinä, että hänen isänsä oli pankinkomissaari Juhana Meurman. Oletan, että etunimi oli todellisuudessa Johan. Tämäntapaiset epätarkkuudet ovat yleisiä ja haittaavat tutkimuksia. Artikkelista puuttuvat, kuinka ollakaan, lähdemaininnat mutta selvää on, että Impivaara on ne jostakin etsinyt käsiinsä ja uskoisin, että niitä ei olisi ylivoimaista löytää uudelleen. Olisihan kiinnostavaa tietää onko heillä joitakin yhteyksiä nyt tarkasteltavana olevaan Meurman-sukuun. Ja kielteinenkin tieto olisi tieto.

Mitä vielä tulee Herman Spöringiin niin Turussa on hänen muistovitriininsä Rettigin palatsin muurissa Aurajoen rannassa. Hänen nimikkosaarensa Sporing Island on Uuden Seelannin pohjoissaaren itärannikolla. Saari on noin kilometrin pituinen. Retkikunta teki matkansa reittiä Madeira-Rio de Janeiro-Kap Horn-Tahiti, jossa alkuasukkaat anastivat ja rikkoivat retkikunnan kvadrantin. Spöring korjasi sen kellosepän välineillään ja näin pelstai matkan onnistumisen myös tieteellisiä mittauksia ajatellen. Hän oli myös tarkka ja oivallinen piirtäjä, mitä osoittaa se, että melkoinen kokoelma hänen piirroksiaan on talletettuna British Museumissa Lontoossa. Spöring kuoli paluumatkalla johonkin kulkutautiin ja hänet haudattiin muistaakseni Jaavan mereen.

Viime syksynä sain tilaisuuden vieraillla Åke ja Gunilla Liedbergin luona Tukholmassa, mikä johtui heidän useista pyynnöistään. He asuvat kauniilla paikalla Tukholman eteläpuolella Ekerön kunnassa melko lähellä Drottningholmin puistoa ja linnaa, jossa puolestaan asuu Ruotsin kuningasperhe. Vierailun syynä oli käynti Tukholman sotamuseossa tarkoituksin selvittää löytyisikö sieltä asiakirjoja, jotka toisivat lisävalaistusta kapteeni Carl Otto Meurmanin vaiheisiin Suomen sodassa. Sieltä löytyivät luultavasti samat lähteet, joita Paavo Virkkunen on käyttänyt kirjaansa tehdessään, ei muuta. Osaksi se johtui ehkä siitakin, ettemme osanneet hakea oikeista paikoista. Myöhemmin sain tietää, että perusteos, josta taistelukuvauksia ja esimiesten huomioita taisteluissa kunnostautuneista alaisista voi löytyä, on Generalstaben: Sveriges krig åren 1808 - 1809, joka on julkaistu 1890 - 1922 ja on moniosainen. Se olisi todennäköisesti ollut Krigsarkivetin hyllyissä. Voi olla, että se olisi myös Yliopiston kirjastossa, mikä lienee helppo selvittää kunhan aikaa liikenee. Eräitä muista kanavia käyttäen olen saanut joitakin lisätietoja kapteenista Suomen sodan loppuvaiheissa. Sen lisäksi, että hän osallistui Sandelsin joukkojen mukana taisteluihin Kuopiossa 30.6.1808 ja Koljonvirralla 27.10.1808 oli hän Luulajassa silloin kun kenraalimajuri Hans Gripenberg antautui Kalixissa eli 25.3.1809 aikoihin. Korkein upseeri lienee ollut tykistömajuri Sunn. Aliluutnantti Hesselius yritti pelastaa Gripenbergin sopimuksen mukaan venäläisille luovutettavia tykkejä ja varastoja, koska tilanne Uumajassa oli muuttunut ja taistelua olisi voitu jatkaa. Hesselius jakoi tämän johdosta määräyksiä mm. aliluutnantteille Brejholz, Meurman, Tammelander, Bremer, Oreus ja Bekcker. Charpentier saapui seuraavana päivänä. Hän kertoo omissa muistiinpanoissaan, että he joutuivat luovuttamaan tykit venäläisille insinööriupseereille, saivat pitää omat

aseensa ja lähteä Suomeen. Hän mainitsee matkustaneensa erään ystävänsä kanssa 100 peninkulmaa veljensä luo, jossa viipyi jäidenlähtöön ja lähti sitten Tukholmaan. Kun Charpentier myös oli Hämeestä, olisi hänellä ollut Carl Otto Meurmanin kanssa sama matka. Vuonna 1811 hän lähti Meurmanin tavoin Christianstadiin ja kertoo, että marssi Gevlestä kesti helmikuun 10:stä huhtikuun 1:een. Charpentierin kertomus on kirjassa 'Kungliga finska artilleriofficereres dagböcker 1808 - 1809, Jonas Hedberg, SLS 1969". Gripenberg nimitettiin Adlercreutzin ja Sandelsin lähdettyä Ruotsin puolelle joutuneitten Suomen armeijan rippeitten päälliköksi ja hänen asemansa oli erittäin vaikea. Kun tuli tieto, että Barclay de Tolly oli Merenkurkun yli marssinut Uumajaan ja siten sulkenut suomalaisilta paluun, suostui Gripenberg 25.3.1809 harkitsemattomaan antautumiseen Kainuussa, joka on tunnettu Seivin antautumissovinnon nimellä. Tieto, että Barclay de Tolly samoihin aikoihin oli palannut Suomeen, tuli liian myöhään. Gripenberg haastettiin sota-oikeuteen Tukholmaan mutta kuoli perillä. Myöhempi tutkimus on puhdistanut hänet vastuusta. Tukholman sota-arkistossa oli nimikkeellä Meurman joukko kansioita, joissa niissäkin oli dokumentteja Meurman-nimisistä henkilöistä mutta niitä silmäilimme vain pintapuolisesti, koska olimme tulleet tutkimaan vain kapteenia koskevia lähteitä. Sinänsä ne sisälsivät todennäköisesti tietoja niistä Meurmaneista, jotka olivat silkkikauppiaan jälkeläisiä. Tuossa vaiheessa mieleemme ei tullut etsiä tietoja Anders Meurmanista, joita niissä saattaisi hyvinkin olla, koska vielä silloin emme tienneet sitä, että häntä koskevat tiedot ovat niinkin kiinnostavia kuin miksi ne ovat osoittautuneet. Mikään kovin suuri asia ei olisi käydä niitä joskus tutkimassa tarkemmin.

Ainoa asiakirja, joka kiinnitti huomiota ja jonka kopioin, oli Ruotsi-Suomen armeijan organisaatio 21.8.1808 eli Suomen sodan riehussa kiivaimmillaan. Siitä näkyy mm., että silloin 20-vuotiaan aliluutnantti Carl Otto Meurmanin setä, everstiluutnantti Otto Reinhold Meurman oli komennettu Ahvenanmaalle sijoitettujen joukkojen komentajaksi. Samaan aikaan Carl Otto kävi päällikkönsä, eversti Sandelsin johtamien joukkojen kanssa ankaria peräännyntäisteluja Savossa päälle tunkevaa Barclay de Tollyn johtamaa vihollisarmeijaa vastaan. Paavo Virkkunen pohtii kirjassaan myös sitä osallistuiko Carl Otto Meurmanin isä Konstantin Suomen sotaan ja toteaa, että asiasta ei ole mainintoja mutta pitää sitä jossakin muodossa mahdollisena ja todennäköisenä, koska hän oli osallistunut aikanaan Ruotsinsalmen 1. meritaisteluun ja oli luutnantti sotilasarvoltaan.

Meurman-nimisiä Otto Reinholdin jälkeläisiä elää edelleen Ruotsissa. Åke soitti eläkkeellä olevalle ylläääkäri Leo Meurmanille Salaan ja hetken päästä pyysi minut puhelimeen, joten minullakin oli tilaisuus keskustella hänen kanssaan. Ensi töikseen Leo sanoi minulle, että "sinulla on aivan Meurmanien ääni", mistä olin kovin imarreltu ja muistelin kapteenia, joka niitti laajaa mainetta selkeällä artikuloinnillaan ja kuuluvalla komentoäänellään.

Myöhemmin Leo ja hänen vaimonsa lähettivät meille ystävällisen joulutervehdyksen, johon tietysti vastasimme ja seuraavaksi sieltä tuli koko joukko mielenkiintoista sukututkimusaineistoa. Kuningas Kustaa IV Adolf kutsui Otto Reinholdin 11.8.1808 Grelsbyn kuninkaankartanoon, jossa

määräsi tämän Ahvenanmaan maaherraksi. Nähtävästi nämä manööverit liittyivät kuninkaan suunnitelmiin liittää Ahvenanmaa Ruotsiin jos sodassa kävisi huonosti. Sodan jälkeen Otto Reinhold viljeli maata Ilmajoella ja osallistui monin tavoin maanviljelymenetelmien uudistamishankkeisiin ja muistaakseni myös laajoihin ojitustöihin.

Otto Reinholdin poika Fredrik Otto omisti isänsä jälkeen Peltoniemen kartanon mutta myi sen ja toimi ranskan ja saksankielen opettajana Vaasassa. Hänen poikansa Otto Emil Frithiof toimi sotilasuralla ja siirtyi myöhemmin Venäjälle, ajankohta on epäselvä. Joka tapauksessa hän osallistui Krimin sotaan ja taisteli Kaukasiassa turkkilaisia vastaan. Krimin sodan jälkeen hän yleni majuriksi 1866 ja asettui asumaan Sydän-Venäjälle Dnjestr-virran suistoon, Mustanmeren rannikolle noin 60 km Odessasta länteen. Hän osallistui kaupunginvaltuuston, piirituomioistuimen ja kouluneuvostojen työhön ja kuoli Akkermanissa Bessarabiassa 20.11.1883. Avioliitossa hän oli venäläisen Jekaterina Luzenkon kanssa ja heillä oli kuusi lasta.

Vanhin heistä, Alexander nimeltään kävi koulua mm. Odessassa, Harkovissa ja Kisinjovissa sekä opiskeli maatalous-metsätieteellisiä aineita Moskovassa. Hän osallistui monin tavoin yhteiskunnallisiin riehtoihin ja kehitti erilaisia maatalouteen liittyviä teknisiä laitteita saaden mm. kultamitalin Pariisin maailmannäyttelyssä 1908. Alexander kävi poikansa Wladimirin kanssa Suomessa kesällä 1904 mm. tavatakseen tšekäläisiä sukulaisiaan ja tietävästi juuri silloin tapasi mm. Agathonin ja luultavasti tämän poikia ja/tai miniöitä. Bobrikov oli murhattu juuri samana kesänä, kesäkuussa ja hän koki sen vihamielisen tunnelman, joka vallitsi venäläisiä kohtaan. Vuodenvaihteessa 1905/1906 Aleksander matkusti poikansa kanssa Ruotsiin ja osti huvilan Djurholmenilta aikomuksenaan se, että perhe viettäisi osan ajastaan Ruotsissa, osan Venäjällä. Kolme lasta kävivät koulua Ruotsissa ja oppivat kielen sujuvasti kuten hän itsekkin. Aleksanderin isähän oli itse ruotsinkielinen lapsuutensa peruja vaikka hänen äidinkieltensä olikin venäjä. Luterilaisesta uskostaan he eivät luopuneet .

Lokakuun vallankumouksen jälkeen olot muuttuivat bolsevikkien vallan vähitellen laajetessa ja vuoden 1920 alussa perhe päätti poistua Venäjältä. He eivät paenneet sanan varsinaisessa merkityksessä vaan saivat laillisen matkustusluvan silloisesta itsenäisestä Ukrainan tasavallasta. Tilanne huononi kuitenkin dramaattisesti, koska puna-armeijan tykistö oli aikanut tulittaa kaupunkia pohjoisesta. Pakolaiset ahtautuivat laivoihin mutta satama oli jäässä, mikä vaikeutti kulkua. Monet putosivat ja hukkuivat jäihin. Tilanne oli täysin kaoottinen mutta ammunta hiljeni redillä olleen ranskalaisen laivasto-osaston puuttuttua asiaan ja pakolaiset pääsivät lähtemään. Alus suuntasi kulkunsa Mustan Meren yli kohti Varnaa ja pitkän ja vaivalloisen matkan jälkeen halki sodan hävittämän Euroopan pääsivät he lopulta Ruotsiin loppusyksyllä 1920, jossa perheellä onneksi oli asunto Djurholmenilla. Alexander kuoli Lidingössä 31.5.1941.

Hänen poikansa Wladimir Meurman oli syntynyt Akkermanissa 12.2.1884 ja opiskeli Ruotsissa vv. 1906 - 1914 taiteilijaksi Tukholman vapaan taiteiden Akatemiassa. Hän oleskeli välillä Venäjällä, välillä Ruotsissa. 1916 hänet

kutsuttiin asepalvelukseen Venäjälle, missä hän palveli vänrikkinä pioneerijoukoissa Galiziassa. Hän piti päiväkirjaa elämästään ja mm. Galizian rintamalta. Niissä on mm. maininta siitä, että hänen joukko-osastonsa päällikkönä oli Skepp-niminen majuri, joka todennäköisesti oli jonkun Kaarle XII:n karoliinin jälkeläinen. Mainittakoon muuten, että Mannerheim johti samoihin aikoihin ratsuväkidivisioonaa niin ikään Galitsian suunnalla, joka sijainnee Puolan ja Venäjän raja-alueella. Wladimir Meurman saapui Odessaan 18.12.1917 ja tapasi siellä sukulaisensa.

Ruotsiin saavuttuaan hänellä oli monenlaisia hankaluuksia työn saannissa ym. mutta lopulta sekin järjestyi. Hän kuoli Tukholmassa 18.5.1964. Wladimirilla oli kaksi poikaa, Ragnar, joka kuoli 1987 ja Leo.

Käydessään Suomessa 1904 tapasivat Leon isoisa Alexander ja isä Wladimir paitsi Agathonin ja tämän lähiomaisia myös setänsä Oskar Ferdinand Meurmanin lesken Anna Maria Elisabeth Meurmanin, os. Kossow, joka oli syntynyt 1837 ja kuoli 1909. Leon käsityksen mukaan juuri hän välitti taulukaupan, joka koski Maria ja Henrik Meurmanin (Muermanin) muotokuvia. Sitä hän ei osannut sanoa oliko ne maalattu em. Suomen-matkan jälkeen vai ennen ja miten ne olivat saatavilla. Joka tapauksessa Leo kertoo, että hänellä nyt oleva hyvin kaunis Agathon Meurmania esittävä muotokuva oli maalattu heidän matkansa jälkeen eikä hän pitänyt mahdollisena, että kaikki nämä taulut olisi maalattu tai kopioitu samoihin aikoihin. Ne lähetettiin sitten perästäpäin Venäjälle. Nähtävästi pikkuserkukset Agathon ja Alexander keskustelivat venäjäksi, koska se oli Alexanderin äidinkieli ja Agathonhan oli käynyt pari vuotta venäläistä koulua Pietarissa. Aleksander ymmärsi ruotsia, koska se oli hänen isänsä äidinkieli.

Leo kertoo, että hänen veljensä Ragnar oli tavannut todennäköisesti vuonna 1947 erään Mannerstedt-nimisen henkilön, joka oli maininnut olevansa siinä käsityksessä, että Mannerstedtit ja Meurmanit ovat samaa alkuperää ja mainitsi samalla, että hänellä, siis tällä Mannerstedtillä oli kotonaan Maria ja Henrik Meurmanin muotokuva, mikä kiinnostaa Ragnaria, koska hänen kotonaan oli samat taulut. Sen jälkeen mainittu Mannerstedt oli kutsunut Ragnarin kotiinsa, jossa tämä saattoi omin silmin todeta asianlaidan. Tämä osoittaa ainakin sen, että Leon edustamassa sukuhaarassa on vallinnut ja tulee vallitsemaan se käsitys, että suku polveutuu mm. silkkikauppiasta. Hän oli suorastaan närkästynyt siitä, että joku kehtaa epäilläkään sitä. Lähetin Leolle paitsi muuta kopion myös Jean Meurmanin sisältävistä kirkonkirjoista ja odotan kiinnostuksella kommentteja.

Sillä seikalla, milloin kyseiset taulut ovat Leon perheeseen tulleet, saattaa olla hyvinkin tärkeä merkitys asiassa, sillä jos ne ovat tulleet heille esimerkiksi ennenkuin Anrep on julkaissut kirjansa 1850-luvun lopulla niin silloin on vaikea väittää, että heidän käsityksensä suvun polveutumisesta perustuisi mihinkään muuhun kuin sukutraditioon ja perimätietoon. Päinvastaisessa tapauksessa taas, varsinkin jos taulut ovat tulleet heille vasta vuosisadan vaihteessa, on tietysti mahdollista, että heidän käsityksensä perustuisi Anrepin ja vastaaviin

vanhempaa näkemystä edustaviin kirjoihin, jotka todennäköisesti hyvinkin ovat olleet saatavilla 1800-luvun lopulla.

Leo mainitsi muuten samalla, että käydessään Nordiska Museetissa Tukholmassa 1967 eräessä näyttelyssä oli siellä esillä Kustaa III:n kruunajaispuku ja lasivitriinissä oli lappu, jonka mukaan hopeakankaan oli kutonut J. A. Meurman erään J. E. Rehnin mallin mukaan. Havaitsemme siis, että sukututkimus on mielenkiintoista ja saa kaiken aikaa uusia ulottuvuuksia. Leo puhuu usein eri yhteyksissä myös siitä, että hänellä on hallussaan jokin rulla, jonka hän olettaa kopioineensa vuonna 1948 Otto-livarilta ehkä saamastaan alkuperäiskappaleesta ja jossa on melko yksityiskohtaisesti merkitty vanhan näkemyksen mukaiset sukulaiset. Siinä mainitaan mm., että tullinhoitaja Johan Meurmanilla oli 15 lasta, mm. Johan von Meurman ja tämän veli Anders (1662-1746) ja että vm. oli avioliitossa Anna Margareta Lilliebrunnin kanssa (1686 - 1755).

Lopuksi vielä muutama maininta Agathonin Otto-veljestä, siis Åken esi-isästä. Hänhän kuoli jo vuonna 1850, mikä tapahtui hänen enonsa Adolf Ivar Arwidssonin kotona Tukholmassa, jossa hän oli etsimässä parannusta pahaan keuhkosairauteensa. Otto oli käynyt Haminan kadettikoulun 1830-luvulla ja menestyi siellä erinomaisesti. Mainittakoon, että Runeberginkadulla sijaitsevan Runebergin Antikvariaatin omistaja pitää varastossaan pientä kokoelmaa Agathonia ja hänen veljeään koskevia kirjoja ja sieltä löysin vuosi sitten pari kiinnostavaa teosta. Ensimmäinen niistä oli 1846 painettu antologia, jossa oli kokoelma hänen ja hänen kadettitovereittensa muistelmia entisestä opinahjostaan ja vähän muualtakin. Sen nimi on Finska kadetten. Lainaan otetta Oton kirjoituksesta, joka heijastelee nostalgisesti hänen nuoruutensa onnellisia aikoja.

"Några hägkomster ifrån Kadettkorpsen.

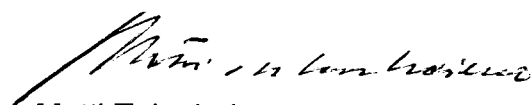
Välkomna Ni minnen från vår ungdomstid ! Ljufva minnen från en tid, som flydde alltför långsamt för vår otåliga längtan efter en rosenfärgad framtid, men dock alltför snart lemnade rum åt en annan tid, som nu, ty värr, alltför hastigt ilar från eder i ett aflägset fjerran, utan att för våra blickar mera framhålla något, som hoppets förskönande pensel kunde färglägga ! Stor är saknaden, som Ni gvarlemnen i våra bröst, så vi någongång manat eder, ljusa andar, fram att förljufva våra drömmar, och Ni måsten fly för den närvarande dagens uppgående strålar, dess ofta tunga mödor, dess så sällan glädjande verklighet; men lyckliga likväl vi, som med kärlek kunna återkalla eder ! Lyckliga vi, som med tillfredställelse tänka på en tid, som oaktadt sina öfverilningar, sin skefva smak, sitt trots och sin obetänksamhet, dock var en tid af ädel själsvärma och entusiasm utan beräkning, af kärlek till sanningen och det rätta; en tid då ingen räknade sina motståndare, eller fruktade sina vänner; då vi hatade det som var fult, och älskade det som var skönt - älskade så, som vi icke älska mera ! Lyckliga vi, som högakta oss sjelfva för det vi en gång varit unga ! Mången födes gammal till verden ! Sitten hän tervehtii eräitä vanhoja kadettitovereitaan nimeltä mainiten: "En är i Tobolsk, en annan i Stavropol, en tredje vid Preussiska gränsen; ett par stycken bära lifgardets uniform i Petersburg; stor sak ! nog kännas de vid oss, om du rätt talar till dem

om ungdomstiden och Fredrikshamn jne. Hänen kirjoitustaan on yhteensä 30 sivua. Samasta paikasta löysin myös hänen samana vuonna kirjoittamansa venäläis-ruotsalaisen sanakirjan. Hän oli sitä kirjoittaessaan 28 - 29-vuotias. Kenraali Otto Furuhielm kirjoitti Agathonille, "rakkaimmalle veljelle" 4.7.1881 päivätyssä kirjeessä: "Många år har förflutit sedan vi sist sågo hvarandra, på den tiden då jag och din afledne broder Otto lefde tillsammans i Semenoffska gardets kasarner (Pietarissa 1840-luvun alkuvuosina, MT:n huom.). Jag har dock städse följt med Dig och gladt mig åt den nytta och det gagn Du gjorde åt det kära fosterlandet".

Åke Liedberg oli viime kesänä saanut joltakin Ruotsissa asuvalta sukulaiseltaan kopiot Otto Meurmanin ranskankielisestä kirjeestä, jonka hän oli kirjoittanut niin ikään samana kesänä 1846 Tukholmassa silloisen morsiamensa isälle, ministerivaltiosihteeri Armfeltille Pietariin. Teksti on korkeatasoista ranskaa ja sisältää 9 isokokoista sivua. Siinä hän kuvailee liberaaleja olosuhteita Ruotsissa ja vertailee niitä olosuhteisiin Venäjällä, mikä saattoi kiinnostaa Suomen ministerivaltiosihteeriä. Niitä oli senkin vuoksi hauska lukea, että hän kuvaili niissä kävelyään Drottningholmin puistossa sen vanhojen lehtipuitten alla jne. Olimme juuri hetkeä aikaisemmin tulleet Åken ja Gunillan kanssa samasta paikasta, joka sijaitsee noin 5 kilometrin päässä. Kiertelimme siellä useita tunteja kauniina syyspäivänä tutustuen mm. puiston kiinalaiseen paviljonkiin ja Drottningholmin linnaan, jonka toisessa siivessä asuu kuningaspari. He olivat ilmeisesti kotona, ainakin vene oli rannassa. Aikaeroa Oton ja meidän käynnillämme oli 153 vuotta mutta tunnelma tuntui aivan samalta. Pidän selvänä, että Otto asui tuolloin enonsa Adolf Ivar Arwidssonin luona, veljeksillä näyttää olleen mutkattomat ja luontevat, etten sanoisi familiääriset suhteet häneen. Mainittakoon kurioositeettina, että luin muutama päivä sitten uutta Suomen tieteen historia-nimistä teosta ja siinä mainitaan, että Runebergin "Vänrikki Stoolin tarinat" perustuivat Arwidssonin idealle hänen todetessaan, että "samoin kuin on kunniattomia voittoja, on myös tappioita, jotka tuottavat kuolemattoman maineen." Arwidsson loi pohjan Suomen sodan sankaritarinalle, jota Runeberg runojen voimalla sittemmin jatkoi.

Hyvät sukulaiset !

Tässä oli lyhyt johdatus Meurman-suvun vaiheitten pääpiirteisiin 1500-luvulta alkaen.

Matti Tulenheimo